

- г) застосування набагато ефективнішої системи тестових перевірок та значне розширення вимог до дипломної кваліфікації;
- д) значно вищий рівень матеріально-технічного та науково-інформаційного забезпечення навчального процесу

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНІ

Я. Болюбаш

*Київ, Міністерство освіти
України*

1. Перші істотні зміни у навчанні і професійному вдосконаленні вчителів і вихователів в Україні розпочалися ще до проголошення її незалежності. Наприклад, ратифікація Верховною Радою колишнього СРСР відомої Конвенції ООН про права дитини примусила нас звернутися до закордонного досвіду у створенні психологічної служби і соціально-педагогічного патронажу в системі освіти, покращити допомогу найбільш вразливим контингентом дітей і підлітків, оптимізувати систему закладів для дітей-сиріт.

У подальшому події у системі педагогічної освіти України були наслідком позитивного впливу підвищення автономії педагогічних навчальних закладів всіх рівнів акредитації та ліквідації перепон для активності й творчості їх колективів і негативних ефектів глибокої економічно-соціальної кризи, яка особливо відчутно зачепила працівників державного сектору, зокрема, вчителів, чий заробіток безнадійно відстав від прожиткового мінімуму, що примусило частину вчителів покинути школу, а решту - шукати додаткові заробітки і виділяти на них дорогий час. Загалом же, саме висока соціальна і професійна свідомість вчителів і вихователів дала змогу українській системі освіти вистояти у ці важкі роки, навчаючи дітей і молодь на необхідному рівні.

2. Покращилася і почасти розширилася мережа педагогічних навчальних закладів України, що включає 4 фахових університети, 23 інститути, 9 педагогічних коледжів і 43 училища. У складних умовах не припинили діяльність 27 обласних (міських) інститутів підвищення кваліфікації вчителів (частина національ-

ної мережі післядипломної освіти) і 30 факультетів перепідготовки вчителів. Продовжуються процеси реорганізації інститутів у педагогічні і класичні університети, училищ - у коледжі, створюються нові навчальні заклади, а головне - активно впроваджується ступенева освіта, переглядаються навчальні плани, з'являються нові спеціальності, притаманні системам освіти і виховання західних демократичних країн. Не змінився істотно щорічний випуск фахівців - майже 30000 вчителів у денній формі навчання, 7 - 8000 - у заочній, але скоротилося вечірнє навчання - випуск менше 1000. Та щоденні фінансові проблеми все ж спричинили істотний брак вчителів у школах і викладачів у частині вищих навчальних закладів, насамперед фахівців з англійської та інших іноземних мов.

3. Головні тенденції змін педагогічної освіти в Україні відбуваються у руслі загальної демократизації нашого суспільства, утвердження незалежності на тлі руху до європейського і світового співтовариства, побудови нових засад економіки.

- Педагогічні заклади докладають помітних зусиль до забезпечення випереджального характеру змін у підготовці вчителів і вихователів на основі аналізу можливих характеристик школи XXI сторіччя. Як в розвинутих країнах, поступово підвищується весь рівень підготовки вчителів в Україні, все зростає відносне значення і кількість університетів, що забезпечують найкращу загальну і фахову освіту.

- Істотніші зміни відбулися в переліку спеціальностей, особливо, у змісті полівалентної підготовки. У Західній Європі лише окремі країни (всього 2) зберігають монодисциплінарну підготовку вчителів для середньої школи, у переважній більшості готують викладачів 2 предметів, а в трьох країнах - з ще більшого числа дисциплін. Щось подібне маємо і ми: частина класичних університетів готує потрібну кількість кваліфікованих викладачів одного предмету для будь-якого рівня шкіл, але більшість ВНЗ - полівалентних вчителів, що полегшує їх соціальний захист у малих і середніх школах, сприяє набуванню і застосуванню ними міждисциплінарних знань. Демократизація і підвищення автономії закладів різного рівня дали змогу набагато розширити номенклатуру поєднання дисциплін. Підготовка до викладання іноземної мови чи

застосування практичної психології і соціальної педагогіки стала не винятком, як у минулому, а дуже поширеним явищем. Цьому істотно сприяло отримання педагогічними закладами права на використання частини навчального часу за власними планами.

- Все частіше без будь-якого тиску з боку Міністерства освіти виникають комплекси з навчальних закладів різного рівня акредитації, які найуспішніше здійснюють ступеневу підготовку нових фахівців в умовах раціонального використання кадрових і фінансових ресурсів. Слід сподіватися, що ця тенденція утримається на тривалий час і приведе до структурних змін у системі освіти.

- Істотно розширилася підготовка викладачів на мовах національних меншин. Тут ми зустріли помітну підтримку частини країн-сусідів, насамперед, Угорщини, Польщі, Словаччини, Німеччини, які надають у наше розпорядження навчальну літературу й організують мовне і наукове стажування наших вчителів і фахівців.

- Вперше українські педагоги отримали можливість плідно співпрацювати з колегами з розвинутих країн. Поки-що найбільш успішно йде справа у царині покращення викладання іноземних мов, але Міністерство освіти докладает зусиль до сприяння розширенню міжнародного співробітництва і в інших напрямках.